

POSUDOK

na dizertačnú prácu Mgr. Jany JÍCHOVÉ

KRIMINALITA A JEJÍ PERCEPCE V MĚSTSKÉM PROSTŘEDÍ

Aktuálnosť zvolenej témy

Problematika urbánnej kriminality je v súčasnosti významnou témou a predmetom výskumov rôznych vedných odborov. Vysoká úroveň zločinnosti a koncentrácia kriminality v mestách výrazne znižuje kvalitu života ich obyvateľov a spoluvytvára nepriaznivý „image“ mesta. Vysoká úroveň kriminality, jej závažnosť a nežiadúce dopady na obyvateľstvo, ukazujú na potrebu širšie koncipovaných geografických prác, ktoré by fokusovali pozornosť na jej ešte neprebádané aspekty a ktoré by súčasne rozšírili úroveň poznania tohto sociálno-patologického javu. V českej geografii sú neprebádané a doposiaľ, až na malé výnimky, absentujú významné témy súvisiace s presnou identifikáciou rizikových areálov a lokalít v mestách, s percepciou kriminality, najmä strachom zo zločinu, ako aj s priestorovými obmedzeniami a stratégiami jeho zvládnutia. Z tohto dôvodu považujem vybranú tému a spracovanú problematiku dizertačnej práce za relevantnú a v súčasnosti veľmi aktuálnu.

Splnenie vytýčených cieľov

Doktorandka si v práci stanovila štyri ciele. Prvým cieľom bolo predstaviť koncepty súvisiace s geografickým výskumom kriminality a možnosti ich využitia v českom prostredí. Druhým cieľom bolo zhodnotiť doposiaľ realizované výskumy v českom prostredí a bariéry hlbšieho štúdia rozmiestnenia kriminality a strachu zo zločinu so zameraním na obmedzenosť a nedostupnosť dát. Tretím cieľom bolo analyzovať vplyv vybraných demografických a sociálnych charakteristík na pocit bezpečia a stereotypy viazané ku konceptu strachu zo zločinu a ich relevantnosť v prostredí ČR. Štvrtým, posledným cieľom bolo skúmať rozdiely v pociťovanom strachu zo zločinu u obyvateľstva žijúceho v rôznych rezidenčných prostrediach, predstaviť typy miest (areálov) vnímaných ako rizikové a dôvody, ktoré takúto percepciu identifikovaných areálov podmienili. V tejto súvislosti konštatujem, že ciele 1-3, tak ako sú uvedené v práci, boli v plnej miere aj splnené. Určitý skepticizmus ma napĺňa v súvislosti s naplnením štvrtého cieľa, ktorý by mal byť vyústením excelentných teoretických

poznatkov doktorandky, konceptuálneho a metodického uchopenia problematiky kriminality a strachu zo zločinu v podmienkach ČR. Doktorandka síce predkladá súbor 5 predmetne zameraných prác, avšak v štyroch z nich vystupuje ako spoluautorka. V uvedenej súvislosti je preto veľmi ťažké až nemožné zhodnotiť naplnenie tohto cieľa, pretože v štyroch empirických prácach ide o diela viacerých autorov, bez možnosti posúdenia osobného prínosu doktorandky. Na druhej strane z prác sa dá predpokladať, že doktorandka dokáže získané teoretické vedomosti využiť a vhodne ich aplikovať v empirickom výskume. Je však škoda, že vynikajúce teoretické poznatky i výsledky z empirického výskumu (architektonickej a urbanizačnej podmienenosti životných pocitov a sociálneho konania ľudí), nepretavila napr. do samostatnej kapitoly, kde by napr. zhrnula resp. zhodnotila základné zistenia a poznatky o zločinnosti a jej percepcii na území resp. vo vybraných lokalitách Prahy. Uvádzam to z toho dôvodu, že východiskový rámec, ktorý doktorandka prezentuje v teoretickej časti i výsledky empirických štúdií, vytvárajú vhodné predpoklady na takýto výsledok.

Celkový prínos práce a prínos práce pre rozvoj vednej disciplíny

Prínos práce vidím vo vynikajúcom spracovaní rozsiahlej relevantnej, najmä anglosaskej odbornej literatúry, v chronologickom a logicky spracovanom prehľade diferencovaného pohľadu a konceptov skúmania problematiky, v prezentovaní relevantných teoreticko-konceptuálnych východísk, najmä vo vzťahu k ich využitiu v podmienkach a pre potreby ČR a v neposlednom rade vo vytvorení širokej poznatkovej bázy a rámca pre výskum predmetnej problematiky v ČR. Práca poskytuje tiež prehľad o charaktere kriminality a strachu ako priestorových fenoménov a ich vzťahu k fyzickému priestoru a k vybraným sociálnym a psychologickým dimenziám. V kontexte vybraných výskumov z aspektu rôznych prístupov DP poskytuje prehľad o problematike a možnostiach jej riešenia v českej humánnej geografii. Doktorandka predstavila relevantné teórie, základné východiská a rámec ku skúmaniu vybraných priestorových aspektov kriminality, miest strachu a ich percepciu v urbanizovanom prostredí. Niektoré prezentované teórie a koncepty môžu mať v českej sociálnej a urbánnej geografii širšie použitie, napr. pri skúmaní ďalších fenoménov a interakcií, najmä sociálno-patologického charakteru.

Metódy spracovania

Autorka v dizertačnej práci v podkapitole „metodické východiská“ obmedzila pozornosť len na deskripciu používaných metód a bariéry aplikovania niektorých metód v českom prostredí. V empirických výskumoch bolo použitých viacero metód. Na získanie

obrazu o percepcii nebezpečia a ohrozenia vybraných pražských štvrtí (s rôznymi typmi rezidenčného prostredia) resp. názorov obyvateľov vo vybraných častiach centrálného a vnútorného mesta bola využitá metóda dotazníkového prieskumu. Pri analýzach v poslednom príspevku zameranom na vnímanie bezpečnosti v suburbanizovanom priestore (zónach) mesta Prahy, bol využitý chí-kvadrát test a multinominálna logistická regresia. Na prehľadné zobrazenie získaných výsledkov boli využité grafické a kartografické metódy.

Pripomienky a otázky

Je škoda, že empirické poznatky o reálnych resp. vnímaných rizikových lokalitách nezasadila do širšieho rámca konceptov, ktoré niektoré mestské časti resp. areály predstavujú ako „no-go“ area. Dovolím si nesuhlasiť s konštatovaním doktorandky, že „za hlavné typy geografického výskumu kriminality lze označit analýzy rozmístění kriminality a studie percepcie zločinu“. Podľa môjho názoru jadro (nosnú časť) geografických výskumov kriminality predstavuje tzv. environmentálne výskumy, pričom jednoznačne prevažujú štúdie zamerané na hľadanie priestorovej podmienenosti, príčin a hľadania väzieb medzi intenzitou a štruktúrou kriminality a rôznymi charakteristikami obyvateľstva a prostredia. V poslednom období v geografických výskumoch prevažuje štúdium konkrétnych, problémových lokalít a výskum špecifických priestorových príčin podmieňujúcich kriminalitu. V práci doktorandka viackrát uvádza „v českém prostředí je možnost propojení metod omezená zejména z důvodu nedostupnosti datových podkladů v potřebném územním detailu“. Bolo by vhodné uviesť detailnejšiu deskripciu dát, nielen z aspektu ich priestorových obmedzení, ale aj z aspektov metodických nedostatkov, nedostatkov a obmedzeniach ich obsahu, výpovednosti, neúplnosti napr. časových radoch, príčin ich nedostupnosti a pod.). Doktorandka v rámci geografie zločinu, prezentuje relevantné teórie a koncepty (teóriu rutinných aktivít, teórie štruktúry trestnej činnosti a koncept prevencie kriminality cez design prostredia), avšak absentujú ďalšie významné teórie ako Cohen-Felsonova teória bežných činností, prezentovaná tiež ako teória kriminálnych príležitostí alebo teória životného štýlu, alebo niektorá zo skupiny ekonomických teórií, ktoré sú často aplikované práve pre urbanizované prostredie miest. V práci doktorandka uvádza, že „porovnávání objektivní kriminality a subjektivního vnímání je diskutováno spíše v obecné rovině na úrovni krajů, či měst a lokalit, ale bez vazby na konkrétní místa“. Pre prípadný ďalší výskum predmetnej problematiky jej odporúčam inšpirujúcu prácu v prostredí Bratislavskej Petržalky, kde kriminalita bola presne lokalizovaná na základe dát „uličnej kriminality“. V práci boli identifikované „hot spots“ sídliska

(konkrétne lokality, zariadenia, budovy a pod.) konfrontované s percepciou ich obyvateľov a obyvateľov Bratislavy. Na záver mám dve otázky.

V čom doktorandka vidí príčiny priestorového paradoxu (vo všeobecnosti), ale aj v súvislosti s výsledkami výskumov percepcie zločinnosti vo vybraných lokalitách Prahy? Ako táto nekoincidencia výsledkov (ľudia majú často obavy a strach z miest, ktoré z hľadiska štatistik sú relatívne bezpečné) ovplyvňuje stratégie pohybu v priestore resp. denné aktivity obyvateľov)?

Záver

Na záver konštatujem, že doktorandka naštudovala množstvo zahraničnej i domácej odbornej literatúry, prezentovala významné a v súčasnosti aktuálne teórie a koncepty, prehľadne ich spracovala a úspešne aplikovala vo svojich výskumoch. Získala viacero zaujímavých a originálnych empirických výsledkov. Predložená DP splnila stanovené ciele a poskytla prehľad relevantných a najnovších poznatkov o kriminalite a strachu a ich percepcii v urbánnom priestore. DP práca je dôkazom, že doktorandka ovláda potrebnú teóriu, vybrané grafické, štatistické a kartografické metódy, zvládla zvolenú tému a dospela k novým poznatkom. Posudzovaná práca spĺňa požiadavky kladené na dizertačné práce a po jej úspešnej obhajobe odporúčam udeliť Mgr. Jane Jíchové vedecko-akademickú hodnosť „**philosophiae doctor**“ (**PhD**).

V Bratislave, 28.8.2013

RNDr. A. Michálek, CSc.